

PROPAGANDA POLITICĂ PENTRU ȘI ÎN TIMPUL NAȚIONALIZĂRII COMUNISTE

Delia Cora*

Cuvinte cheie: *comunism, naționalizare, propagandă politică, cenzură, represiune*
Keywords: *communism, nationalization, political propaganda, censorship, repression*

Political propaganda during and for communist nationalization (Abstract)

International political realities after World War II placed Romania in the sphere of Soviet domination. Under the guidance of Moscow, Romanian Communists would trigger the fight to build socialism by imposing Stalinist-leninist ideology. The enforcement methods were similar to the Soviet ones: repression and persuasion.

To convince the public and sometimes even themselves to the righteousness of the measures taken, the Communists had developed a monstrous propaganda under the assault of which did not escape any compartment of the Romanian society. The development and optimisation of the propaganda had evolved in parallel with the Organization and functioning of the PCR., as the only political force with decision making power in the Romanian state. In Communist political concept, the propagandistic effort was consubstantial to the governing act. The entire system worked in the same way as propaganda worked: the lies, misinformation, wild exaggerations, the manipulations were practiced by the communist propaganda. The most used means to indoctrinate Romanian society were censorship, control of information sources and propaganda people who were trained in party schools. Media, art, cinema, education, culture in general, were used by the Communist regime in Romania in achieving this goal: an egalitarian society in which the new man had to have a high level of political and ideological work, and to engage in a highly revolutionary spirit. The physical basis of society organized on the ideas of the scientific realism was provided by a centralized and industrialized economy, planned by the state. One of the great political battles on the imposition of social egalitarianism was confiscation of private property in any form: -producing industry, trade, banks, or agriculture. The first infamous attack was on 11 June 1948 when the industry was nationalized. Propaganda apparatus, massive and tentacular, had the mission to convince the population about economic necessity and political meanings of particular "historical act of 11 June 1948". This political pillage was presenting as being the moment when the working class had been released from the bondage of oppressive exploitative capitalist class. The merit was of course of the unique party vanguard of the working class. The exploitation of man by man being removed, the prospects of universal happiness and well-being were provided, but the class struggle continued. The enemies of communism were everywhere, they had to be denounced and eliminated.

Through the work of clarification from man to man through the press, radio or any other source of information, Communist propaganda had proliferated terror, fear, hatred and slavery physically and mentally. Only by appropriating some slogans like: revolutionary vigilance, class struggle, saboteurs exposure, responsibility towards people, flocks, overruns in production plans, severe savings or voluntary work the political victory of 11 June 1948 nationalization could be defended and strengthened.

Like the other great victories of Communists in their struggle to impose totalitarian Stalinist invoice system, the nationalization of producing private property received the entire, institutional, propagandistic political mobilization of state party, both at central level and at the local level.

Victoria Națiunilor Unite în al Doilea Război Mondial a pecetluit soarta hitlerismului, dar a permis în același timp creșterea puterii

Uniunii Sovietice în jumătatea central-estică a Europei. Țările din acest spațiu au fost ocupate de Armata Roșie „eliberatoare”, forța pe care Stalin a folosit-o în impunerea propriului sistem: *comunismul totalitar*.

România a devenit parte a acestei noi realități internaționale încă din august 1944, când Partidul

* Doctorandă în cadrul Universității din Oradea, Școala Doctorală, Departamentul Istorie, str. Universității, nr. 1, Oradea, E-mail: delya_cora@yahoo.com.

Comunist din România (P. C. d R.) a fost reactivat și impus în lupta pentru preluarea întregii puteri de decizie. Anii următori au reprezentat în această luptă, poate cea mai teribilă perioadă din istoria postbelică a României. Război, ocupație militară, foamete, represiune și teroare a statului împotriva propriilor cetățeni, toate în numele ideologiei comuniste ce teoretiza la nivel *științific* o societate egalitaristă, salvatoare pentru omenire. În practica politică aceasta însemna dictatura clasei muncitoare în care Partidul Comunist este forța conducătoare în statul cu care se identifică.

De la pătrunderea brutală a comuniștilor în societatea românească în vara anului 1944 și până la 30 decembrie 1947, data proclamării Republicii Populare Române (R. P. R.), comuniștii români și-au concentrat activitatea asupra preluării treptate a puterii politice prin eliminarea adversarilor politici și câștigarea adeziunii maselor. În ambele direcții au folosit metodele totalitar-staliniste și indicațiile consilierilor sovietici veniți să completeze detașamentele roșii ale armatei de ocupație și să se asigure că tezele marxist-leniniste vor fi implementate până la *victoria totală*: dispariția statului de drept și înjosirea materială și spirituală a societății românești în ansamblul ei. S-a trecut la organizarea unui aparat de stat *sănătos*, alcătuit din oameni *cinstiți și devotați poporului*. Impunerea la guvernare în martie 1945 și falsa legitimitate parlamentară în urma fraudării alegerilor din 19 noiembrie 1946¹ le-au sporit puterea. Au centralizat și ierarhizat atent instituțiile cărora le-au sporit atribuțiile prin măsuri legislative din ce în ce mai restrictive. Instituțiile au fost supuse la o epurare excesivă de așa-zisele elemente dușmănoase, hitleriste și reacționare. Așa au fost catalogați toți adversarii potențiali sau reali ai noului regim².

Pentru a convinge populația și uneori chiar pe ei înșiși de justetea măsurilor luate, comuniștii au dezvoltat un aparat de propagandă monstruos, de sub asaltul căruia nu a scăpat nici un compartiment al societății românești³.

Procesul de organizare, dezvoltare și eficientizare a aparatului propagandistic a evoluat în

paralel cu organizarea și funcționarea partidului, inclusiv din punct de vedere numeric⁴. De altfel, importanța propagandei în comunism depinde de însăși natura acestui regim. Cum a funcționat propaganda, a funcționat întregul sistem: minciunile, dezinformările, exagerările, manipulările în masă au fost practicate de propaganda comunistă⁵.

Propaganda⁶ ca mijloc de manipulare și de impunere a voinței gândirii unui individ sau a unui grup social asupra altui individ, a existat încă de la începuturile umanității. Regimurile totalitare interbelice au ridicat propaganda la nivelul politicii de stat. Termenul a devenit un atribut exclusiv al sistemului comunist, datorită agresivității propagandistice a U.R.S.S. în încrâncenarea ideologică din cadrul Războiului Rece⁷.

În România, nevoia de organizare a unui sistem de propagandă eficient, menit să acopere întreaga societate a devenit prioritară și în același timp o sarcină grea în condițiile în care P. C. d R. reprezenta o forță politică cu doar aproximativ 1000 de membri (august 1944), cu elite conducătoare ce nu dețineau controlul efectiv în partid, ci executau o comandă politică de la Moscova⁸. Până la prima Conferință Națională a P. C. d R. din 16–21 octombrie 1945, devenit acum Partidul Comunist Român (P. C. R.), nici propaganda nu a beneficiat de o coordonare eficientă. În cadrul Conferinței Naționale s-au organizat structurile de conducere și trasat linia de urmat⁹. Direcția de Propagandă și Agitație va coordona acțiunile de propagandă a partidului. Conducerea acestui resort i-a fost atribuită lui Iosif Chișinevski (Roitman, pe numele său adevărat) și adjunctului său, Leonte Răutu (Lev Oigenstein)¹⁰.

Pentru răspândirea discursului politic în teritoriu, s-a acordat prioritate sporirii numerice a aparatului de propagandă, concomitent cu sporirea numărului membrilor de partid și acapararea

4 Ștefan Bosomitu, *Planificare – implementare – control. Apariția și dezvoltarea aparatului de propagandă comunistă în România 1944–1950*, în vol. *Structuri de partid și de stat în timpul regimului comunist*, Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România, vol. III, București (2008), 21.

5 Călin Hentea, *Propagandă fără frontiere*, București (2002), 8.

6 Cuvântul propagandă a intrat în limbajul europenilor în anul 1622, când Papa Grigore la XV-lea, a creat la Roma *Sacra Congregatio de Propaganda Fide*, o congregație formată din cardinali care aveau misiunea de a răspândi în lume credința și Biserica Catolică, ca reacție la mișcarea protestantă și reformatoare (*Ibidem*, 18).

7 Eugen Denize, *op. cit.*, 33.

8 Ștefan Bosomitu, *op. cit.*, 22.

9 Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, 204.

10 Lavinia Betea, *Psihologie politică. Individ, lider, mulțime în regimul comunist*, București (2001), 139.

tuturor surselor de comunicare și informare, pe scurt instituirea *cenzurii*¹¹. Doar că, o propagandă eficientă avea nevoie de o coordonare a tuturor structurilor ce puteau răspândi mesajul propagandistic, iar structurile partidului nu se puteau ridica la un asemenea nivel. Soluția a fost înființarea unei structuri de stat controlată de comuniști cu ajutorul căreia să se infiltreze în structurile vizate. Astfel, a fost reînființat la 20 martie 1945, Ministerul Propagandei, desființat în septembrie 1944 pentru că, chipurile, noul regim democratic instaurat la 23 august nu ar fi avut nevoie de un instrument de dirijare a opiniei publice. Prin Direcțiile¹² nou formate în cadrul lui, Ministerului Propagandei îi reveneau atribuții de dirijare și conducere a tuturor acțiunilor de propagandă și informațiuni din țară, beneficiind direct de resursele bugetare ale statului¹³. La 4 martie 1946 are loc restructurarea Ministerului Propagandei și schimbarea titlaturii în Ministerul Informațiilor „adaptând ministerul la spiritul guvernării” cum motiva titularul resortului Petru Constantinescu-Iași, mai ales că „suntem în campanie electorală” iar „modificările organizatorice și mai ales financiare, de dublare a bugetului sunt necesare”¹⁴.

Presa, arta, cinematografia, cultura în general devin instrumente propagandistice ce aveau menirea îndoctrinării societății cu ideile *realismului socialist*. În paralel, structura de propagandă a P. C. R. și-a intensificat activitatea prin: editarea unor ziare locale, sabotarea ziarelor opoziției (câte își mai reluaseră activitatea în condițiile menținerii cenzurii, n.n.), epurarea bibliotecilor, controlul asupra unor periodice, organizarea muncii culturale și conlucrarea cu „forțele creatoare burgheze”, mai ales că, deocamdată, producția unei literaturi specifice, revoluționare lăsa mult de dorit¹⁵.

¹¹ La 12 septembrie 1944 a fost semnată la Moscova *Convenția de Armistițiu* între România și Puterile Aliate, în fapt cu U.R.S.S., care a impus textul. Articolul 16 al acestei *Convenții* stabilea cu strictețe regimul presei și al telecomunicațiilor. Ambițiile comuniștilor români de a respecta cu strictețe Convenția de Armistițiu au legitimat instituirea și instituționalizarea cenzurii. Vezi: Tiberiu Troncotă, *România Comunistă. Propaganda și Cenzura*, București (2006), 47–48.

¹² Organele executive erau: Direcțiunea Presei, Direcțiunea Propagandei, Direcțiunea Cinematografiei, Oficiul de Studii și Documentare, Direcțiunea Contabilității, Direcțiunea Personalului, Direcțiunea Contenciosului, Centrul de Radio-ascultare, Direcțiunea Publicității (Ștefan Bosomitu, *op. cit.*, 30).

¹³ *Ibidem*, 25–30.

¹⁴ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A.N.I.C.), *fond C. C. al P. C. R. – Secția Propagandă și Agitație*, d. 15/1947, f. 1.

¹⁵ Ștefan Bosomitu, *op. cit.*, 26–29.

Între timp, metodele și mijloacele de persuasiune au devenit tot mai dure, iar mesajul tot mai incisiv. Populația greu încercată de condițiile economice severe¹⁶, trebuia să înțeleagă că nivelul de trai este la limita existenței din cauza exploatatrilor burghezi, care sabotează guvernul *de largă concentrare democratică*, în activitatea lui de refacere a economiei distrusă de un război pe care aceiași burghezi hitleriști l-au generat. Altfel spus, aceștia erau dușmanii clasei muncitoare, ei trebuie eliminați din instituții, din presă, din școli și într-un final din mintea și sufletul oamenilor. Mecanismele folosite au fost aceleași pe care le-au uzitat încă de la intrarea pe scena politică românească: constrângeri, manipulări, cenzură și îngrădirea oricăror posibilități la informare corectă, eliminarea violentă a adversarilor politici, atacuri dure la adresa elitelor culturale formatoare de opinie¹⁷. Au fost regizate „spectacole de presă” în jurul proceselor criminalilor de război¹⁸, exagerată forța politică a P. C. R., se aduc osanale „prietenului” de la Răsărit al cărui model de urmat e singura cale de a ajunge la ridicarea nivelului intelectual și științific al clasei muncitoare, la prosperitate și fericire.

Proclamarea Republicii Populare Române la 30 decembrie 1947, a fost urmată de o activitate intensă a P. C. R. de instituționalizare a comunismului. Primele măsuri în acest sens au fost crearea partidului unic, componenta esențială a unui regim totalitar și o nouă Constituție care să legitimeze și legitimizeze noua formă de stat și rolul conducător al partidului unic.

În zilele de 21–23 februarie 1948 a avut loc „Congresul” al VI-lea al P. C. R., eveniment care va coincide cu I Congres al Partidului Muncitoresc Român (P. M. R.), rezultat în urma „înghițirii” aripii procomuniste din Partidul Social Democrat. În cadrul acestui Congres, au fost trasate principalele sarcini și necesitățile imediate ce se aflau în fața Partidului în înfăptuirea regimului „democrației populare”¹⁹. Organele centrale de conducere ale partidului au devenit cele mai importante instituții ale statului²⁰. Se anunțau de pe acum *marile reforme economice, instituționale, în cultură, învățământ,*

¹⁶ Pentru situația economică din această perioadă a se vedea: Ion Alexandrescu, *Economia României în primii ani postbelici*, București (1986).

¹⁷ Ioan Scurtu (coord.), *România. Viața politică în documente. 1947*, București, Arhivele Statului din România (1994), 8–14.

¹⁸ Oana Ilie, Propaganda proceselor politice în regimul comunist, 1945–1953, în *Arhivele Totalitarismului*, București, X, nr. 36–37, 3–4 (2002), 38–43.

¹⁹ Nicoleta Ionescu-Gură, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948–1950: transformări instituționale*, București (2005), 27.

²⁰ *Ibidem*, 124.

religie, care într-un final vor duce la distrugerea structurilor sociale tradiționale românești. Direcția de Propagandă și Agitație va prelua în totalitate rolul propagandei oficiale a partidului, mai ales că numărul membrilor de partid crescuse spectaculos în ultimii ani (913 027 membrii în noiembrie 1948) și îi permiteau dezvoltarea unui aparat tentacular, infiltrat în toate sectoarele de activitate, hotărât să declanșeze atacul propagandistic asupra societății românești²¹. De altfel, cultura politică comunistă vedea efortul propagandistic ca fiind consubstanțial actului de guvernare. Atunci când propaganda nu funcționa, politica partidului putea să aibă de suferit²².

Prin atribuțiile primite, Direcția (după 1950, Secția) de Propagandă și Agitație pătrundea adânc în societate, în tot ce ar trebui să însemne informare, viață culturală, știință, educație și creație. Era cu adevărat o pânză de păianjen²³ care înnegea direct sau indirect întreaga societate, suprimându-i orice drept la liberă cugetare, la inițiativă creatoare, la o viață culturală sănătoasă ori la o educație formatoare de caractere necesare într-o societate evolutivă și performantă.

În funcție de etapele și sarcinile de îndeplinit ale partidului (mai târziu, după 1965 ale liderului) structurile de propagandă și agitație au fost permanent reorganizate. Metodele și scopul au rămas în linia mari aceleași.

În ceea ce privește scopul: formarea *societății socialiste* în care *omul nou* trebuia să aibă un nivel politico-ideologic ridicat, iar activitatea să și-o desfășoare într-un înalt spirit revoluționar, P. C. R. a desfășurat o imensă activitate propagandistică de îndoctrinare, deznaționalizare și distrugere a individualității în societatea românească. Mijloacele cele mai folosite de comuniști au fost: *cenșura*, *controlul surselor de informare* și *propagandiștii* pregătiți în învățământul de partid, mai târziu și în cel public²⁴.

După proclamarea R. P. R. la 30 decembrie 1947, autoritățile comuniste din România vor trece la construirea statului „democrat popular” ascuțind lupta clasei muncitoare în cadrul revoluției societății socialiste. Una din marile *bătălii* pe frontul impunerii egalitarismului social a reprezentat-o confiscarea proprietății private producătoare sub orice formă: industrie, comerț, bănci, transporturi, agricultură, bunuri derivate din activitățile liberale.

În noua conjunctură politică de la începutul anului 1948, *naționalizarea industriei* era previzibilă și așteptată. În octombrie 1947²⁵, guvernul comunist aflat la putere a efectuat inventarierea întreprinderilor industriale, comerciale și de transport, ceea ce i-a permis să aibă o imagine cât mai realistă asupra capacității de producție particulară. Mai mult, cu ocazia primului Congres al P. M. R., din februarie 1948, Gh. Gheorghiu Dej trasa ca sarcină imediată alcătuirea unei noi Constituții corespunzătoare realității politice, realitate ce „crează condițiile favorabile lichidării oricăror forme de exploatare și făuririi bazelor orânduirii socialiste în țara noastră”²⁶. Peste două luni, la 13 aprilie 1948, Constituția R. P. R. anunța viitoarele naționalizări: „Când interesul general o cere, mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare care sunt proprietate particulară a persoanelor fizice sau juridice pot deveni proprietatea Statului, adică bun al poporului, în condițiile prevăzute de lege” (art. 11)²⁷.

Până la 30 decembrie 1947, comuniștii s-au preocupat de preluarea puterii politice, fără a neglija cât de puțin sectorul economic. Tema *naționalizării* a fost abordată însă prudent. În proiectul de Platformă a F. N. D., publicat în „Scânteia” la 26 septembrie 1944, se insista pe înfăptuirea unei reforme agrare, naționalizarea Băncii Naționale a României și a altor 18 mari bănci, naționalizarea industriei și o nouă Constituție²⁸. În următoarele documente programatice lansate de comuniști în anii 1945–1947, *naționalizarea* nu a mai fost înscrisă din motive tactice. Principalul obiectiv era acela de preluare a puterii politice, deși au acordat atenție formei de proprietate, fiind conștienți ca cei care o dețin au cu adevărat puterea²⁹.

Din punct de vedere al propagandei comuniste, în această perioadă avea un mai mare efect prezentarea extraordinarei activități guvernamentale de refacere a economiei, de dezastrul căreia erau acuzați dușmanii politici ai comuniștilor. Aceștia trebuiau discreditati în ochii opiniei publice și acuzați că au introdus România în războiul

²⁵ Șerban Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, București (2002), 275.

²⁶ Gavril Sonea, *Naționalizarea principalelor mijloace de producție în România. 11 iunie 1948*, București (1968), 56.

²⁷ Nicoleta Ionescu-Gură, *op. cit.*, 124.

²⁸ Gheorghe Onișoru, *România în anii 1944–1948. Transformări economice și realități sociale*, București, Fundația Academică Civică (1998), 30.

²⁹ Cezar Avram (coord.), *Naționalizarea principalelor mijloace de producție în fața istoriei*, Craiova, Editura MJM (2002), 14.

²¹ Eugen Denize, *op. cit.*, 34.

²² Ștefan Bosomitu, *op. cit.*, 19.

²³ Eugen Denize, *op. cit.*, 43.

²⁴ Pentru organizarea și funcționarea învățământului de partid a se vedea: Nicoleta Ionescu – Gură, *op. cit.*, 249–251.

hitlerist și antisovietic, război ce a secătuit economia românească și a dus la degradarea accentuată a nivelului de trai al societății. Situația foarte grea din economie a fost folosită și pentru a justifica unele măsuri³⁰ care au impus un tot mai mare control în producția industrială și au legiferat transferul treptat al proprietății private producătoare în folosința statului.

Populația trebuia menținută la limita subzistenței pentru ca mai apoi, aparatul propagandistic comunist să o convingă că singura linie de urmat în politica economică este cea leninist-stalinistă în care producția industrială era prioritară și controlată de stat. Singurul adevăr rostit era dezastrul economic. În refacerea economică, de care se va *bucura* în mare măsură *prietenul de la Răsărit*³¹, guvernul comunist avea nevoie de capitalurile private și de experiența în organizarea producției a patronilor și tehnicienilor lor.

Într-un interviu acordat lui K. Thaler de la Agenția de Presă „United Press”, în anul 1946, la întrebarea „în ce stadiu se află naționalizarea în România?”, Gh. Gheorghiu Dej răspundea: „statul a fost prezent în investiții alături de capitalul privat pe care îl susțin.” Liderul comunist își întărește afirmația indicând programul de guvernare al Blocului Partidelor Democratice (B.D.P.), în care „nu s-a prevăzut nici o naționalizare a industriei și nu din oportunități politice”, ci doar din „necesitatea refacerii economice a țării, iar atragerea capitalului privat în această acțiune nu este o momeală”³².

Agitația spiritelor în chestiunea proprietății a cunoscut o creștere simțitoare în preajma alegerilor din noiembrie 1946. Cum peste 75% din populația țării trăia în mediul rural, comuniștii au mizat pe atragerea voturilor țărănimii. În plină campanie electorală au publicat broșura *Comuniștii și proprietatea particulară*, în paginile căreia Partidul Comunist declară că „a apărut și apără cu îndârjire” proprietatea țăranilor, meșteșugarilor și a micilor comercianți³³.

³⁰ În 1945 au fost create Oficiile Economice Județene care controlau producția și aprovizionarea în județe; în decembrie 1946 a fost naționalizată Banca Națională a României; înființarea Oficiilor Industriale în mai 1947; introducerea programelor de producție, obligatorie pe 6 luni, reforma monetară din august 1947. Vezi: Dinu C. Giurescu, *Lichidatori. România în 1947*, București (2012); Gavril Sonea, *op. cit.*, 19–32.

³¹ Pentru jaful economic al U.R.S.S. în România și condițiile economice fixate în *Convenția de Armistițiu*, a se vedea: Florian Banu, *Asalt asupra economiei României. De la Solagra la Sovrom (1936–1956)*, București (2004).

³² A.N.I.C., *fond C. C. al P. C. R., Secția Propagandă și Agitație*, d. 87/1946, f. 2–3.

³³ Gheorghie Onișoru, *op. cit.*, 47.

Într-un alt interviu acordat unui ziarist american, John Boethinger³⁴ la 1 iunie 1948 (cu 10 zile înaintea naționalizării industriei n.n.), la întrebarea ziaristului în legătură cu o viitoare politică de naționalizare, Gh. Gheorghiu Dej răspunde: „În noua Constituție a statului român este prevăzută dezvoltarea sectorului de stat. Acesta se va îndeplini pe calea creării întreprinderilor noi în proprietatea statului, și numai în cazul în care statul va crede mai potrivită ideea naționalizărilor, o va adopta. Dar, pentru moment, noi suntem preocupați de primul aspect”³⁵.

Într-adevăr, Constituția din aprilie 1948 la art. 5 prevedea existența a trei feluri de proprietăți: particulară, cooperatistă și de stat³⁶. Ceea ce nu prevedea Constituția și nici alte materiale de propagandă referitoare la proprietatea privată era garantarea existenței și funcționării unui astfel de tip de proprietate. În contextul tehnicilor de manipulare a opiniei publice, amplu teoretizate în școlile de pregătire a activiștilor propagandiști, acestea se pot încadra în categoria „minciunii prin omisiune”³⁷. Minciuna a reprezentat de altfel un instrument de bază în impunerea ideologiilor totalitare. Într-un sistem totalitar, principiul esențial de informare are formula următoarelor directive: „Ce trebuie să știe poporul” și „Ce trebuie să nu știe poporul”³⁸.

În cazul poporului român, cel puțin pentru prima parte a comunismului în România, cea de stalinizare, ceea ce trebuia să știe poporul se hotăra la Moscova. Edificatoare în acest sens este relatarea lui Alexandru Bârlădeanu, secretar general în Ministrul Economiei Naționale, la momentul naționalizării industriei: „În trecerea pe felii, de la economia privată la cea de stat, momentul naționalizării a contat foarte mult. Categorie, s-a făcut la comandă sovietică. Totul se făcea la comandă sovietică. Nu știu dacă ei au indicat momentul și formele [...]. Pregătirea s-a făcut în secret, astfel că naționalizarea principalelor mijloace a părut o lovitură de stat [...]. A fost ca un trăsnet din senin peste proprietari și populație”³⁹.

³⁴ John Boethinger era director coproprietar al ziarului de seară „The Arizona Times”, cu un tiraj zilnic de 33 000 de exemplare. Se afla în timpul interviului într-o vizită în Europa, vizitând multe state devenite comuniste; A.N.I.C., *fond C. C. al P. C. R., Secția Propagandă și Agitație*, d. 17/1948, f. 9.

³⁵ *Ibidem*, f. 5.

³⁶ Nicoleta Ionescu-Gură, *op. cit.*, 122.

³⁷ Lavinia Betea, *op. cit.*, 147.

³⁸ *Apud*, Bogdan Ficeac, *Tehnici de manipulare*, București (2004), 67.

³⁹ Lavinia Betea, *Partea lor de adevăr. Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu. Convorbiri. Maurer și lumea de ieri. Mărturii despre stalinizarea României. Convorbiri neterminate cu Corneliu Mănescu*, București (2008), 90.

Datorită complexității și importanței naționalizării, acțiunile de pregătire s-au efectuat din timp, fiind mobilizate toate forțele partidului unic, de la celule și comitete de întreprinderi, organizații sindicale, până la angajații din ministere care au furnizat materialele necesare organelor superioare ale P. M. R., unde s-au luat deciziile finale. Totul s-a făcut într-o conspirativitate aproape totală. „Ce știam eu înainte de publicarea legii? De știut, știam ceva, mai bine zis, simțeam, pentru că lucrând la Ministerul Economiei ni s-a cerut să pregătim o listă din sectoarele materialelor de construcții și textile, cu întreprinderile care merită interes din partea statului. Nu ni s-a spus că pentru naționalizare, dar bănuiam că va veni o modificare a statului lor”⁴⁰, spunea peste timp Alexandru Bârlădeanu. „Secretul” a reprezentat un alt instrument folosit de comuniști în manipularea societății⁴¹. Dacă ne raportăm strict la naționalizarea din 11 iunie 1948, imensul aparat de propagandă aflat acum la îndemâna partidului-stat, nu a intrat în scenă decât la momentul indicat și cu instrucțiuni precise.

Existența instrucțiunilor a fost făcută publică în cadrul lucrărilor celei de-a doua plenary a C. C. al P. M. R., desfășurată între 10–11 iunie 1948. În dimineața zilei de 11 iunie 1948, pe ordinea de zi a fost înscrisă problema naționalizării mijloacelor de producție prin vocea lui Gh. Gheorghiu Dej care declara că „naționalizarea se cere la ordinea de zi [...] ca o sarcină concretă”, pentru care conducerea partidului „lucrează de câteva luni”. Liderul comunist face cunoscut celor prezenți că materialele atât cele legislative cât și cele care cuprind „măsurile practice menite să împiedice pe exploataorii să dea foc la întreprinderi, să nimicească utilajul” [...] „sunt gata în cele mai mici amănunte”, iar „în momentul când Marea Adunare Națională (M. A. N.), va lua această hotărâre istorică de trecere în patrimoniul statului a mijloacelor de producție, în sectorul industrial, întreprinderile cunoscute în cele mai mici amănunte, vor fi ocupate și luate în primire de către clasa muncitoare”⁴².

Pentru planificarea și coordonarea operațiunilor de naționalizare C. C. al P. M. R. a constituit *Comisia Superioară de Naționalizare*, iar în teritoriu s-au organizat *Comisii Județene de Naționalizare*

(35 constituite, din care 18 au răspuns pentru mai multe județe, cuprinzând 500 de tovarăși)⁴³.

În orele următoare, după o scurtă ședință a Consiliului de Miniștri, cei 400 de deputați ai M. A. N., convocați pentru a comemora centenarul revoluției de la 1848, au votat în unanimitate „Legea pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transport”. Înainte de votul M. A. N., sub motivul preîntâmpinării eventualelor distrugerii la întreprinderile ce urmau a fi preluate, Consiliul de Miniștri a cerut Adunării aprobarea pentru ocuparea întreprinderilor, urmând ca după votarea legii să se treacă la preluarea lor. Aproape concomitent, la orele 14, Radio București transmitea Comunicatul Consiliului de Miniștri pentru ocuparea întreprinderilor⁴⁴. Tot la ora 14, au fost convocați în adunări fulger, muncitorii din întreprinderi, au început mitingurile în care s-a subliniat importanța politică și economică a naționalizării, și ocuparea întreprinderilor⁴⁵. Era momentul mobilizării totale. Intra în scenă propaganda cu tot arsenalul din dotare. Adunările fulger din întreprinderi, inițial fără un scop precizat, se transformă în decursul unei ore în mitinguri de susținere a naționalizării, atmosfera devine una de sărbătoare, muncitorii însuflețiți de către îndrumătorii de partid își transmit entuziasmul și bucuria în moțiuni și telegrame care nu conțin să curgă spre C. C. al P. M. R., Guvern sau M. A. N., care încă „delibera” pe marginea proiectului de lege. Abia pe la ora 18, la Radio București s-a difuzat textul legii naționalizării⁴⁶.

De altfel, la postul național de Radio, ziua de 11 iunie debutează cu comentarii asupra unui eveniment deosebit – hotărârea guvernului sovietic de a reduce cu 50% datoriile de război pe care i le datorează statul român, combinate cu revista presei, de fapt citirea unui singur cotidian, *Scântea*. Acestea au fost pe parcurs combinate cu știri despre naționalizare, de la comunicatul Consiliului de Miniștri, privind ocuparea întreprinderilor, la citirea textului legii de naționalizare. Între orele 18:45 – 19:25 s-a difuzat discursul lui Gh. Gheorghiu-Dej în fața M. A. N., urmat de cântece muncitorești. La ora 20:00 se difuzează „radiojurnalul” care relua materialul de la 18:45, la care se adaugă lista întreprinderilor naționalizate, timp de o oră și 45 de minute. La ora 22:23 se întrerupe lectura pentru difuzarea buletinului de știri

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Doina Jela, Tehnici de manipulare a opiniei în prima fază a terorii comuniste, în *Analele Sighet*, 6, Anul 1948 – *Instituționalizarea comunismului*, București, Fundația Academia Civică (1998), 337.

⁴² A.N.I.C., *fond C. C. al P. C. R., Secția Cancelarie*, d. 11/1948, f. 86.

⁴³ Gavril Sonea, *op. cit.*, 66–67.

⁴⁴ *Ibidem*, 72–73.

⁴⁵ *Ibidem*, 71.

⁴⁶ *Ibidem*.

în limba rusă. Lectura legii de naționalizare se reia până la închiderea emisie, la ora 24:00⁴⁷.

Într-un raport de emisie pentru data de 11 iunie 1948, se cerea evidențierea crainicilor, care fără pregătire prealabilă a materialelor au citit comunicatul Consiliului de Miniștri, discursul lui Gh. Gheorghiu-Dej și în special textul legii pentru naționalizare, „fără ezitare, fără greșeli, cu precizie și perfectă dicțiune”⁴⁸. Aceasta este o dovadă în plus a atenției deosebite pentru asigurarea conspirativității în desfășurarea activităților legate de naționalizare, cu toate că Radiodifuziunea Română era deja aservită regimului. Radioul s-a dovedit un mijloc eficient pentru propaganda comunistă încă de la impunerea acestora la guvernare, în 1945. Radioul reprezenta un mijloc național de informare, mai ales în provincie, unde presa centrală ajungea cu greutate, iar ziarele locale aservite nu erau întotdeauna eficiente (mai ales în perioada 1945–1948)⁴⁹. În 1945, reînființatul Minister al Propagandei, primise un credit de 370 milioane, pentru instalarea unor difuzoare în fabrici, uzine, parcuri, spitale, cât și pentru montarea unor stații de amplificare radio⁵⁰.

În perioada următoare zilei de 11 iunie 1948, propaganda comunistă s-a intensificat la maximum. Importante nume din nomenclatura C.C. al P. M. R. vor pleca prin țară vizitând întreprinderi și participând la mitinguri unde au vorbit maselor despre importanța actului de naționalizare. La 12 iunie 1948, Ana Pauker, Miron Constantinescu, Gheorghe Vasilichi au vizitat întreprinderi de pe Valea Prahovei și Ploiești. La 13 iunie, Miron Constantinescu se afla la Galați, în același scop⁵¹.

În presă au apărut știri despre mitinguri din întreaga țară în care muncitorii își exprimă bucuria că „după zeci și zeci de ani de crâncenă și nemiloasă exploatare capitalistă, minele, băncile, fabricile și uzinele au fost smulse prin luptă dârză din mâinile exploataților”⁵². La nici o zi de la naționalizare, apar știri despre creșteri de producție în întreprinderile naționalizate, sunt tipărite telegrame în care muncitorii își iau angajamente de a depăși planurile de producție⁵³. *Scânteia* publica în ediția din

11 iunie 1948 pe prima pagină cu litere mari: „Guvernul Sovietic a redus cu 50% suma pe care statul român o mai datorează U.R.S.S. în contul reparațiilor de război”. Prin aceasta, se putea citi în continuare: „Uniunea Sovietică ușurează restabilirea cât mai grabnică a economiei naționale a țării noastre”⁵⁴. Coincidența acestui eveniment cu cel al naționalizării nu a fost întâmplătoare. El venea să atenueze șocul naționalizării asupra societății, ale cărei iluzii și speranțe au fost astfel amplificate. Mulți muncitori au primit cu satisfacție naționalizarea doar în speranța îmbunătățirii vieții lor de zi cu zi⁵⁵.

Ziarul *Scânteia*, organ central al P. M. R., va deveni port-vocea propagandei. Nume marcante de propagandiști ai regimului vor scrie în articole de fond în care cer mobilizarea clasei muncitoare la *vigilență revoluționară* în apărarea acestei mari victorii a P. M. R., „avangarda clasei muncitoare”, în lupta pentru desființarea exploatării omului de către om și propășirii economiei socialiste. *Presa scrisă*, a fost considerată a fi „arma cea mai ascuțită a partidului”. În concepția conducerii comuniste presa trebuie să fie nu numai un propagandist și agitator colectiv, ci și un organizator colectiv. Ea nu este un „organ de delectare”, ci de educare și mobilizare a maselor. Urmând exemplul presei sovietice, „presa noastră de partid trebuie să fie o tribună a experienței celei mai înaintate în toate domeniile de activitate [...] să popularizeze și să răspândească succesele și realizările din diferite domenii [...], să combată tot ce frânează mersul spre socialism”⁵⁶. În paginile cotidianului *Scânteia* existau rubrici periodice de genul: *În ajutorul îndrumătorului*, *În ajutorul agitatorului*, *Viața de Partid*, ce cuprindeau o serie de probleme organizatorice⁵⁷.

În eficiența propagandei, mesajul trebuie să fie actual și cu forță de convingere. Până la naționalizare, comuniștii au fost mai activi în combaterea propagandei opoziției politice, care a încercat să convingă la rândul ei populația, că o confiscare a proprietății va fi iminentă în condițiile preluării puterii politice totale, de către comuniști. După naționalizare, propaganda comunistă a adaptat mesajul. Confiscarea proprietății este prezentată mulțimii ca o mare victorie politică și nu neapărat economică, în misiunea istorică a partidului, de modernizare a țării. Prin smulgera armelor economice – proprietatea – dușmanii sunt înfrânți politic. Proprietatea devine acum una

⁴⁷ Elena Perdichi, *Naționalizarea la Radio București în Analele Sighet*, 6, *Anul 1948 – Instituționalizarea comunismului*, București, Fundația Academia Civică (1998), 189–190.

⁴⁸ *Apud, Ibidem*, 191.

⁴⁹ Ștefan Bosomitu, *op. cit.*, 35.

⁵⁰ Tiberiu Troncoț, *op. cit.*, 59.

⁵¹ Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare A.C.N.S.A.S.), *fond Documentar*, d. 8200, vol. 44, f. 56.

⁵² Gavril Sonea, *op. cit.*, 84–85.

⁵³ *Scânteia* (1948), nr. 1145, 3.

⁵⁴ *Ibidem*, nr.1142, 1.

⁵⁵ A.C.N.S.A.S., *fond Documentar*, dos. 8200, vol. 44, f. 56.

⁵⁶ *Apud*, Eugen Denize, *op. cit.*, p. 127.

⁵⁷ *Ibidem*, 117.

comună, în interesul celor care muncesc. Pentru aceasta muncitorii trebuie să se mobilizeze, să facă fabricile cât mai productive, „să combată cu energie revoluționară nepăsarea și neglijența față de un bun comun”⁵⁸. Muncitorii trebuie mobilizați în ridicarea producției, angajamente de depășiri ale planurilor (evident, nu stabilite de cei care muncesc – n.n.), să-și asume un regim sever de economii pentru a putea depăși situația foarte grea, în care au fost aduși de patronii care i-au exploatat în folosul propriu. Sarcina mobilizării „tuturor forțelor creatoare ale poporului” îi revine propagandei, intens pregătită în acest sens.

Un alt mijloc de propagandă folosit de comuniști au fost *gazetele de perete*, care împânzeau fabricile, uzinele, șantierele, instituțiile de orice fel, străzile orașelor sau ulițele satelor⁵⁹. În *Scânteia* din 4 iulie 1948, articolul *Gazeta de perete – factor de mobilizare și organizare în muncă*⁶⁰ scoate în evidență importanța agitatorică a gazetelor de perete care „trebuie să devină un factor activ de mobilizare a salariaților în producție [...] un organizator colectiv”, iar în ce privește naționalizarea, *istoricul act*, trebuie să se afle „în centrul preocupărilor ziarelor de perete”. În organizarea și elaborarea gazetelor de perete, rolul primordial revine organizațiilor de partid și sindicatelor. Prin intermediul lor trebuie antrenate masele muncitorești „pentru ridicarea conștiinței de clasă și a luptei de clasă, cultivarea și adâncirea noii atitudini față de muncă și avut obștească [...], avânt în întrecerile de producție, sprijinirea noilor directori, antrenarea tehnicienilor alături de muncitori”⁶¹.

Ziarul *Scânteia* publica în numărul din 18 iunie 1948, la rubrica *În ajutorul îndrumătorului*, un material întocmit de către Direcția de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R. și intitulat *Despre naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transport*⁶². Direcția atrăgea atenția că acest material trebuia prelucrat în toate organele și organizațiile de Partid, precum și în adunările special convocate ale îndrumătorilor. Publicat în paginile 3–4 ale cotidianului, materialul concentra întregul mesaj propagandistic comunist în legătură cu naționalizarea. Vom cita în continuare pasaje din acest *material* devenit clișeu al propagandei. Acesta avea menirea de a-l convinge pe muncitorul de la sat și oraș că actul naționalizării reprezintă un moment deosebit din

lupta istorică a Partidului Comunist pentru înlăturarea exploatării omului de către om, dusă împotriva capitaliștilor care au sabotat încercările de a reface economia, care au instigat la distrugeri, jaf, speculă, evaziune fiscală. Acestea reprezentau forme noi ale luptei de clasă ale burgheziei, care în noile condiții de confiscare a proprietăților lor, se ascute. Clasa muncitoare trebuie să-și întărească vigilența revoluționară, să răspundă atacurilor criminale ale burgheziei care mai păstrează poziții de exploatare la sate și la orașe.

Mesajul transmis avea o puternică încărcătură ideologică și mobilizatoare. „Cei ce muncesc cu brațele și cu mintea la orașe și sate au primit cu entuziasm marele act revoluționar săvârșit de proletariatul român, actul naționalizării. [...] Prin aceasta, proletariatul a dat o lovitură puternică exploatării capitaliste. Clasa muncitoare, organizată, educată și condusă de Partidul ei, a dus o luptă permanentă împotriva exploatării capitaliste. Întreaga istorie a clasei muncitoare [...] scrisă cu sângele greviștilor împușcați, cu suferințele întemnițaților, cu lacrimile copiilor, flămânzi atunci când tatăl lor era concediat”⁶³. Se făcea apel la mobilizarea maselor, la istoria zbuciumată a Partidului Comunist, o istorie pe care nici liderii lui nu o cunoșteau⁶⁴.

Perioada 1944–1947 este prezentată ca o perioadă deosebită în lupta partidului, când au avut de înfruntat „cele mai variate, mai viclene și mai criminale mijloace de luptă ale clasei capitaliste [...]”. Ura fără margini a capitaliștilor s-a manifestat cu deosebită tărie în domeniul economic, prin sabotarea pe toate căile a măsurilor luate de partid și guvern, ca și a eforturilor eroice ale muncitorimii în vederea refacerii economice a țării”⁶⁵.

Realitățile perioadei 1944–1947 sunt cu totul altele. „Eforturile eroice” au fost ale întregii populații iar Partidul și guvernul nu s-au prea grăbit să refacă economia. Acest lucru ar fi dus la diminuarea șanselor de acaparare a întregii puteri. Dușmanii – capitaliștii – trebuiau eliminați pentru că sabotează activitatea guvernamentală. De fapt, mesajul era destul de clar, refacerea economică și bunăstarea materială nu se putea face decât în condițiile funcționării economiei socialiste. O astfel de economie presupune centralizare, planificare și industrializare. La rândul lor, aceste coordonate necesare nu se pot concretiza decât, dacă proprietatea producătoare trece în mâna statului. Deci, naționalizarea și mai târziu cooperativizare

⁵⁸ *Scânteia* (1948), nr. 1145, 3.

⁵⁹ Eugen Denize, *op. cit.*, p. 131.

⁶⁰ *Scânteia* (1948), nr. 1160, p. 3.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² *Ibidem*, nr. 1147, p. 3–4.

⁶³ *Ibidem*, 3.

⁶⁴ Lavinia Betea, *Partea lor de adevăr ...*, 193.

⁶⁵ *Scânteia* (1948), nr. 1147, 3.

agriculturii reprezentau cheia în construirea comunismului. „Naționalizarea permite să se treacă la planificarea industriei [...], la dezvoltarea acelor ramuri industriale de care țara are nevoie pentru progresul economic și cultural al poporului român. Vom putea trece în mod concret să pășim pe linia transformării țării noastre dintr-o țară cu o industrie și o agricultură înapoiată, într-o țară cu o industrie și agricultură avansată”⁶⁶.

Propaganda încerca de fapt să justifice mai mult măsurile ce vor urma: colectivizarea și industrializarea excesivă și să întărească pentru mult timp în mintea oamenilor că doar partidul și Comitetul lui Central dețin capacitatea conducerii clasei muncitoare, iar modelul de urmat nu poate fi decât cel al U.R.S.S.: „Bun gospodar, Statul nou (partidul unic, n.n.) va duce economia națională la cea mai înaltă dezvoltare” pe baza studiului „istoriei eroice a Partidului Comunist (bolșevic) din Uniunea Sovietică”, o istorie, care „ne înarmează cu experiență rodnică a luptei pentru socialism dusă de muncitorimea și țărănimea din Uniunea Sovietică” ale cărei succese „au arătat vădit, că proletariatul poate să conducă cu succes țara fără burghezie și împotriva burgheziei [...], că el poate să conducă cu succes întreaga economie națională fără burghezie și împotriva burgheziei”⁶⁷.

Propaganda comunistă a plecat de la concepția abstractă despre *dușman* cu trăsături sociale invizibile, dar prezent pretutindeni, amenințând în orice clipă revoluția comunistă. Concepția despre *dușman* a servit ca substrat psihologic pentru a trece la ofensiva împotriva *inamicului* care va fi identificat, demascat în bloc și personalizat – *burghezia exploatoare*. De aici și până a-i atribui dușmanului propriile defecte, intenții și acte reprobabile nu a fost decât un pas⁶⁸.

Prezentând naționalizarea ca o mare victorie în lupta politică, propaganda comunistă a creat o mare diversiune. Deși naționalizarea este importantă pentru a se pune bazele economiei socialiste, altceva era mai important – eliminarea capitaliștilor exploatare, care „încă mai există la sate și orașe. Pozițiile economice ale burgheziei mai sunt încă puternice [...]. Dușmanul de clasă a primit o lovitură puternică, dar nu este zdrobit. În fața clasei muncitoare stau astăzi, după naționalizare, noi și mărețe sarcini de însemnătate istorică. Prima și cea mai importantă în clipa de față este datoria fiecărui muncitor de a-și spori la maximum VIGILENȚA DE CLASĂ. [...] Să nu uităm că exploatareul

capitalist, gonit din întreprindere, este plin de ură înverșunată și capabil de cele mai criminale acte de răzbunare. Să nu uităm că exploatareul capitalist își are încă în întreprindere codițe de topor, unelte mășave capabile de orice. De aceea, fiecare membru de partid și fiecare muncitor în parte trebuie să fie <<cu ochii în zece>>, să descopere și să împiedice orice încercare a uneltelor dușmanului de a face vreun rău”⁶⁹.

Articolele de fond din *Scânteia*⁷⁰, sub semnătura lui Silviu Brucan, Sorin Toma, Nestor Ignat, Ștefan Voicu și alții, au preluat ad-litera pasaje din materialul redactat de Direcția de Propagandă și Agitația a C. C. al P. M. R., repetându-le obsesiv și terorizant.

În articolul *Vigilența de clasă trebuie întărită*, Silviu Brucan instigă la intensificarea vigilenței de clasă pentru că „miopia politică” îi împiedică pe unii să vadă că încă există exploatare la orașe și sate. Acești „exploatare răsturnați, se aruncă în luptă cu o patimă turbată și cu o ură însutit sporită pentru recăștigarea raiului pierdut”, muncitorii să nu-și facă „iluzia că tigrul învață să mănânce iarbă”. Clasa muncitoare trebuie să aibă hotărârea „de a izbi fără cruțare dușmanul”. Muncitorul, activistul de sindicat, membrul de partid din întreprindere, trebuie să demaște „cozile de topor”, lăsate de patroni în întreprindere și care „îi plâng de milă și oftează după osul pe care aceasta i-l arunca de la masa îmbelșugată”⁷¹.

Se deschidea astfel o lume a fricii totale. Orice gest de nesupunere, orice altă părere despre organizarea muncii într-o întreprindere, păreri de altfel avizate, ale adevăraților specialiști, puteau să atragă culpa de trădător, inamic, dușman al clasei muncitoare. Aceste elemente trebuiau eliminate din societate, trimise în închisori sau reeducate în lagărele de muncă forțată. În acest context, propaganda se întâlnește cu Securitatea. Propaganda trebuia să-i îndemne și să-i învețe pe muncitori să demaște *dușmanul*, să colaboreze cu organele Securității și ale Miliției⁷². În acest fel, propaganda și agitația devenea un instrument activ și eficient, nu numai în privința convingerii oamenilor de necesitatea

⁶⁶ *Ibidem*, 4.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ Eugen Denize, *op. cit.*, 22–23.

⁶⁹ *Scânteia* (1948), nr. 1147, p. 4.

⁷⁰ Vezi: *Ibidem*, nr. 1144, articolul lui Sorin Toma, *Fabricile sunt ale noastre, să le păzim ca ochii din cap*; nr. 1148, articolul lui Tudor Savin, *Partidul ne cheamă la muncă și luptă pentru construirea socialismului*; nr. 1152, articolul lui Silviu Brucan, *Să studiem cu seriozitate Rezoluția Plenarei C. C. al P. M. R.*; nr. 1153, articolul lui Ștefan Voicu, *Lupta de clasă se înăsprește*; nr. 1154, articolul lui Silviu Brucan, *Organizația de partid în întreprinderile naționalizate*.

⁷¹ *Ibidem*, nr. 1151, 1–3.

⁷² Eugen Denize, *op. cit.*, 71.

naționalizării sau a altor măsuri de centralizare și subordonare a economiei de către stat, ci și de *curățirea* societății de elementele neconforme cu noua organizare a statului popular-democrat. Aceste elemente zădărniceau atingerea bunăstării materiale a clasei muncitoare.

Propaganda se grăbise să anunțe, la puțin timp după naționalizare, creșteri spectaculoase în producție. În mod normal, acest lucru ar fi trebuit să se regăsească în viața de zi cu zi a populației care nu era deloc atât de entuziastă cum era prezentată de aparatul propagandistic comunist. Elocvente sunt *Buletinele Informativ* ale Siguranței, care au surprins sintetic starea de spirit a întregii populații și în principal a celor direct afectați de naționalizare. Într-un *Buletin Informativ* întocmit pentru perioada de 10 iunie–14 iunie 1948, se menționează că Legea naționalizării a provocat, cum era de așteptat, o profundă nemulțumire în rândul industriașilor, dar s-au ferit să-și ascundă nemulțumirea, fiindu-le teamă de consecințe⁷³. Într-un alt *Buletin Informativ* întocmit pentru perioada 25 iunie – 28 iunie, se arată că în urma naționalizării, în rândul maiștrilor textiliști din țară sunt nemulțumiri salariale. Foștii patroni le acordau anumite avantaje, pe care acum le-au pierdut. Ei intenționează să se constituie într-o asociație profesională deosebită de sindicat, și dacă nu le este permis, vor să se camufleze sub paravanul unei școli de specializare⁷⁴. Se consideră că datorită legăturilor cu foștii patroni și datorită pregătirii profesionale, ei pot fi considerați capabili de acte de sabotaj în fabrici⁷⁵.

Micii meseriași erau înfricoșați de naționalizarea atelierelor lor. Unii dintre ei vedeau naționalizarea ca o soluție în momentul acela pentru că afacerea lor era afectată de nivelul mare al impozitelor⁷⁶. Starea de spirit a țăranilor era caracterizată de teamă și neîncredere față de garantarea dreptului de proprietate. A reapărut teama de colhoz⁷⁷.

În tot acest timp, presa continua să prezinte entuziasmul și bucuria muncitorilor din întreprinderile naționalizate. La polul opus erau știri despre încercările de sabotaj ale foștilor patroni dejucate de acțiunile vigilente ale organizațiilor de partid, în colaborare cu organele M. A. I.⁷⁸.

Că propaganda comunistă spunea minciuni o demonstrează spusele lui Al. Bărlădeanu. Ca înalt demnitar comunist a fost trimis și el într-o deplasare la Brașov, Sfântul Gheorghe și Miercurea Ciuc, unde alături de alți colegi ai săi a vorbit la mitinguri despre naționalizare. El spunea că „n-am văzut atâta fericire. [...] Nu prea i-am văzut pe ascultători fericiți. [...] Eu nu am văzut exuberanța muncitorilor pe viu”⁷⁹.

Nu s-au văzut și mai ales nu s-au simțit nici roadele administrației statului în întreprinderi, nici depășirile de plan în producție. Populația din orașe se confrunta cu scumpetea și lipsa alimentelor de primă necesitate. Țărănimea confruntată cu mari lipsuri și cotele obligatorii vedeau tot mai aproape cooperativizarea. În decembrie 1948, starea de spirit a populației era cuprinsă de neîncredere. Circulau zvonuri amenințătoare despre intenția guvernului de a recurge la naționalizarea tuturor proprietăților particulare. În replică, pentru perioada 22 decembrie 1948 – 2 ianuarie 1949, guvernul a pregătit serbări și festivaluri culturale⁸⁰. În același timp, „Scânteia” prezenta cozile din fața magazinelor din U.R.S.S. ca un model de disciplină și conștiință cetățenească demn de urmat și la noi⁸¹.

Pentru asigurarea disciplinei și „apărarea cuceririlor democratice”, regimul comunist din România a trecut la o treaptă superioară în centralizarea activităților represive. La 30 august 1948 a fost publicat Decretul nr. 221, pentru înființarea și organizarea Direcției Generale a Securității Poporului (D.G.S.P.), principala instituție cu atribuții represive în România⁸².

Din punct de vedere economic, statul democrat-popular și-a urmat calea atât de mult propovăduită de propagandă. Pentru că exploataorii capitaliști încă mai păstrau poziții în economie, zădărniciind atingerea prosperității materiale, s-a trecut la lichidarea totală a sectorului particular din economie. Prin Decretul 117 din 13 august 1948, au fost lichidate întreprinderile și instituțiile de credit; la 9 septembrie 1948 au fost naționalizate căile ferate particulare. Prin Decretele 302 și 303 din 3 noiembrie 1948 au fost naționalizate instituțiile sanitare particulare și industria cinematografică. Decretul 134 din 2 aprilie 1949 a confiscat farmaciile particulare din mediul urban și laboratoarele chimico-farmaceutice. Locuințele

⁷³ A.C.N.S.A.S., *fond Documentar*, d. 8200, vol. 44, f. 56.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 95.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ *Ibidem*, dos. 9568, vol. 5, f. 193.

⁷⁷ Ștefan Marițiu, Naționalizarea și starea de spirit în România în 1948, în *Analele Sighet*, 6, *Anul 1948 – Instituționalizarea comunismului*, București (1998), 173.

⁷⁸ Gavril Sonea, *op. cit.*, 87–89.

⁷⁹ Lavinia Betea, *Partea lor de adevăr...*, 91.

⁸⁰ Ștefan Marițiu, *op. cit.*, 175.

⁸¹ Lavinia Betea, *Partea lor de adevăr...*, 91.

⁸² Marius Oprea, Nașterea Securității, în *Analele Sighet*, 6, *Anul 1948 – Instituționalizarea comunismului*, București (1998), 272.

„foștilor exploataatori” au fost naționalizate în aprilie 1950. În 1953 au fost trecute în proprietatea statului farmaciile din mediul rural. În același timp, comercianții, micii meseriași și liberi profesioniști au fost încadrați în cooperative de stat⁸³. Toate aceste măsuri au fost replici ale Legii 119/11 iunie 1948 privind naționalizarea industriei, atât prin procedură, cât și prin efectele imediate sau mai îndepărtate.

În ianuarie 1949 s-a introdus pedeapsa cu moartea pentru sabotaj în economia națională. Cum s-a ajuns la o asemenea decizie la doar o jumătate de an de la „marea naționalizare”? Faptul se explică prin aceea că economia nu funcționa la parametrii stabiliți de autoritățile comuniste, în cea mai mare măsură din cauza incompetenței cadrelor noi puse spre administrarea unităților industriale naționalizate și a planurilor de producție nerealistice. Pentru că bunăstarea materială a clasei muncitoare nu se realiza, se căutau „dușmanii de clasă” și „sabotorii ai economiei naționale”⁸⁴.

Din 2 martie 1949⁸⁵, odată cu debutul cooperativizării agriculturii în România, vor fi vânați, arestați, deportați și lichidați „chiaburii exploataatori”, care se opuneau întăririi alianței între clasa

muncitoare și țărănimea muncitoare, alianță indispensabilă într-o economie socialistă performantă.

Performanțele economiei subordonate Partidului Comunist Român au fost *realizate* doar în documentele mincinoase ale propagandei comuniste din România până la căderea regimului, în decembrie 1989. Vom încheia citându-l pe Al. Bârlădeanu: „Din păcate, istoria economică a fost scrisă de propagandiști, nu de economiști, de aceea s-au afirmat multe falsuri. Dej spunea <<Avem nevoie de propagandiști numai atunci când lucrurile merg prost; când lucrurile merg bine, fac ele singure propagandă>>”⁸⁶.

Lucrurile nu au mers peste tot bine în perioada comunismului din România. Propaganda a prezentat dezastrul, suferințele, oprimarea și robia poporului român sub forma prosperității, fericirii și libertății. Cu alte cuvinte, greutățile materiale suportate de masa oamenilor de rând au fost contracarate de o propagandă ofensivă, flancată de măsuri „vigilente” ale partidului unic și a Securității. Societatea românească necomunistă, indiferent de structura socială, era „dresată” prin frică, ca să tacă și să muncească pentru a-și asigura o existență precară.

⁸³ Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gh. Gheorghiu Dej. 1948–1965*, București, Editura Humanitas (2006), 82.

⁸⁴ Lavinia Betea, *Partea lor de adevăr...*, 95.

⁸⁵ Denis Deletant, *România sub regimul comunist*, București, Fundația Academia Civică (2010), 91–92.

⁸⁶ Lavinia Betea, *Partea lor de adevăr...*, 95.